

ТРОХЛІБ М. С.

студент 2-го курсу факультету екології і права ЖНАЕУ, м. Житомир, Україна

ВИМУШЕНІ ПЕРЕСЕЛЕНЦІ, ЇХ ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі свого розвитку Україна зіткнулась з раніше невідомою для неї проблемою — збільшенням чисельності вимушених переселенців з окупованих територій і зон проведення АТО (Східні регіони та Крим). Люди в цих регіонах відчули реальну небезпеку їх життю, життю своїх рідних та близьких. Багато з них зробили вибір на користь безпеки за межами рідних областей. Але, разом з тим, вони втратили роботу, помешкання, майно, фінансові кошти, документи тощо. Зважаючи на це, держава має адекватно зреагувати на їхні проблеми — в короткі строки прийняти низку нормативно-правових актів, визначити відповідальні державні структури, підготувати працівників соціальних служб тощо.

Нормативно-правовим актом, що регулює правовий статус переселенців, є Закон України “Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб” від 20 жовтня 2014 року. Згідно цього закону, внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місцепроживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [1].

В Україні проблема вимушених переселенців вирішується Кабінетом Міністрів України, Федерацією профспілок України, громадськими організаціями. Але, враховуючи відсутність досвіду у вирішенні подібного роду питань, розгляд ними проблем внутрішніх переселенців в Україні переважно носить цільовий, або вузькоспеціалізований характер.

Так, Міністерство соціальної політики звітує про навчання працівників центрів соціальних служб щодо надання вимушеним переселенцям першої психологічної допомоги; роботи регіональних штабів щодо виплати пенсій, інших соціальних допомог, надання тимчасового помешкання, а також спрощення процедури працевлаштування цієї категорії осіб [2].

Федерація профспілок України, в свою чергу, у врегулюванні ситуації з внутрішніми переселенцями звертає увагу на співпрацю з МОП, яка вже має досвід консультативної допомоги країнам з подібними проблемами, зокрема, щодо змін у законодавстві, використання потенціалу створення тимчасових робочих місць для таких осіб, кооперативів

та інших можливостей для самозайнятих. Разом з тим, як вказують представники профспілок, їхні можливості допомоги внутрішнім переселенцям обмежені лише працюючими особами, тобто поза їх увагою будуть перебувати багато непрацюючих жінок, дітей, людей похилого віку. Окрема увага профспілок зосереджена на безпеці роботи шахтарів та осіб, які покинули місця постійного проживання і занепокоєні можливим їх звільненням роботодавцями [3].

На сайті підтримки переселенців з Криму «Крим. Реалії» друкується оперативна інформація про потреби переселенців, рівень їх задоволення зі сторони державних, громадських та інших структур. Так, Б. Костюком зазначається, що ООН, ОБСЄ, США закликають до порозуміння, підтримують київську владу, обіцяють допомогу переселенцям, але реальних дій недостатньо — люди опиняються посеред «душевної пустелі». Тобто вже зараз потрібні розробка та реалізація програми соціальної адаптації переселенців. Причому для різних категорій переселенців необхідні особливі підходи до реалізації їхніх інтересів.

Наприклад, кримські татари, занепокоєні проблемою збереження мови та культури. Тобто, ймовірно, вони потребують відкриття кафедри кримськотатарської мови у Національному університеті імені Т.Г. Шевченко, спеціального відділу Інституту сходознавства НАН України, активної видавничої діяльності, телеэфірів і радіоэфірів тощо.

Щодо кроків державних та інших установ значущими є дії Міністерства освіти і науки України для полегшення переведення студентів з кримських до інших вітчизняних ВНЗ, Міністерства охорони здоров'я України — щодо безперешкодного обслуговування у медичних закладах; агентства ООН у справах біженців, яке дуже тісно співпрацює з місцевою владою, іншими агенціями ООН, неурядовими організаціями, — щодо надання правових консультацій, інтеграційних грантів для 150 сімей, грошової допомоги для 2000 осіб, поліпшення житлових умов для 50 сімей. Але у зв'язку зі збільшенням чисельності переселенців за останні 1,5 місяця на 30 % продовжують дуже гостро проявлятися проблеми житла, реєстрації, розблокування банківських карток, працевлаштування і соціальної адаптації [4].

Тому, як висновок, можна сказати, що соціальні наслідки перебування окремих територій в окупації та проведення антитерористичної операції наразі чинять вагомий вплив на соціально-економічний розвиток держави. Вони ж зумовлюють велику кількість вимушених переселенців та актуалізують питання захисту їх прав, створення належних умов їх життєдіяльності в регіонах розселення. Загострення проблем тимчасових переселенців і дослідження зарубіжного досвіду у їх вирішенні свідчать про необхідність негайних дій держави щодо формування законодавчої бази для: отримання статусу вимушеного переселенця, отримання житла, забезпечення прав зайнятості, отримання соціального забезпечення (освіта, охорона здоров'я і т.д.), створення умов повернення до попередніх місць проживання тощо.

Список використаних джерел:

1. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: закон України від 20 жовтня 2014 р. №1706-VII // Відомості Верховної Ради України. — 2015. — №1. — Ст.1.
2. Мінсоцполітики навчає наданню першої психологічної допомоги переселенцям зі Сходу // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=247457087
3. Вирішити проблеми переселенців допоможе МОП. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.kvpu.org.ua>.
4. Костюк Б. Виклик для держави і суспільства: вимушені переселенці з Криму // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ua.krymr.com/content/article/25401064.html>